

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ

Збірник наукових праць

**Випуск 7
Том 2**

Засновано у 2015 році

Рівне – 2018

УДК 37 : 005.591.6

I - 66

ББК 74.200

Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. Вип. 7. Том 2 / упоряд. О. Б. Петренко ; ред. кол. : О. Б. Петренко, Т. С. Ціпан, Н. М. Гринькова та ін. – Рівне : РДГУ, 2018. – 268 с.

До збірника увійшли наукові праці, здійснені у галузі теорії і методики виховання. Статті спрямовані на багатоаспектне висвітлення основних напрямів, сучасних підходів до змісту, форм і технологій виховного процесу, починаючи від дошкілля і завершуючи вищою школою.

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Петренко Оксана Борисівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Заступник головного редактора: **Ціпан Тетяна Степанівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Відповідальний секретар: **Гринькова Надія Михайлівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної ради:

Сухомлинська О. В., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, головний науковий співробітник відділу історії освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Бех І. Д., доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України, директор Інституту проблем виховання НАПН України;

Пустовіт Г. П., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри природничо-математичних дисциплін Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти;

Павелків Р. В., доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Коберник О. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Лобода С. М., доктор педагогічних наук, професор, доктор габлітований, професор звичайний Вищої школи інформатики і прикладних наук (м. Лодзь, Республіка Польща).

Члени редколегії:

Безкоровайна О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання іноземних мов Рівненського державного гуманітарного університету;

Карпенчук С. Г., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Ламанаускас В., доктор соціологічних наук, професор, директор науково-методичного Центру «Scientia Educologica», професор Шяуляйського університету (м. Шяуляй, Литовська Республіка);

Литвиненко С. А., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Малолєпши Елігіуш, др. хаб., професор, декан педагогічного факультету Академії імені Яна Длугоша в Ченстохові;

Пелех Л. Р., доктор педагогічних наук, професор, зав. кафедри міжкультурної комунікації та історії світової літератури Рівненського державного гуманітарного університету;

Пелех Ю. В., доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи Рівненського державного гуманітарного університету;

Потапчук Т. В., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника;

Сойчук Р. Л., доктор педагогічних наук, професор, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Стоклоса К., доктор наук, професор, Інститут Зигмунд-Неуман (Дрезден, ФРН);

Федяєва В. Л., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту Херсонського державного університету;

Шмид К., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри історії і теорії виховання Жешувського університету (м. Жешув, Республіка Польща);

Шугасва Л. М., доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету;

Ящук І. П., доктор педагогічних наук, професор, декан факультету початкової освіти та філології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії;

Бісовецька Л. А. кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методик початкового навчання Рівненського державного гуманітарного університету;

Баліка Л. М. кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 21161-10961Р.

Наказом МОН України № 515 від 16.05.2016 р.

Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету «Інноватика у вихованні» включений до Переліку наукових фахових видань України (галузі науки – педагогічні).

Упорядники: **проф. Петренко О.Б.**, **доц. Ціпан Т.С.**

Науково-бібліографічне редагування: **наукова бібліотека РДГУ.**

Рецензенти: **Сейко Н. А.** – доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової і міжнародної роботи Житомирського державного університету імені Івана Франка;

Кравченко О. О. – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Друкується за рішенням Вченої ради РДГУ (протокол №3 від 29 березня 2018 р.)

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2018

ЗМІСТ

Петренко О. Б. Дефініція і сутнісне наповнення поняття «освітнє середовище» у контексті сучасної освітньої парадигми	6
Кравченко О. О. Problematyka wdrażania podejścia płci w procesie szkolenia pracowników społecznych.....	17
Черній А. Л., Пустовіт Г. П. Інноваційні зміни в системі післядипломної педагогічної освіти: регіональний контекст.....	25
Карпенчук С. Г. Європейські цінності – цінності загальнолюдські.....	34
Бабійчук С. М. Ретроспективний аналіз ролі освіти та науки у братських школах України.....	46
Баліка Л. М. Актуалізація поглядів видатних українських педагогів щодо ролі книги та читання у вихованні особистості....	53
Бричок С. Б. Ідеї вивчення дитини дошкільного віку і оточуючого її середовища у спадщині С. Моложавого (20-30- рр. ХХ ст.).....	60
Гринькова Н. М. Вікові аспекти морального виховання молодших школярів: ретроспективний аналіз.....	74
Гудовсек О. А. Стан дослідженості проблеми підготовки майбутніх учителів галузі мистецтва в Україні.....	82
Журба К. О. Підготовка вчителів до виховання смисложиттєвих цінностей у школярів основної і старшої школи.....	91
Колупаєва Т. Є. Особливості професійної готовності майбутнього вчителя до роботи у початковій школі.....	102
Косарева О. І. Психолого-педагогічна сутність взаємин батьків та дітей дошкільного віку.....	114
Косенчук О. Г. Інноваційна особистість майбутнього педагога дошкільної освіти як наукова проблема.....	123
Магрламова К. Г. Нормативно-правова база професійної підготовки майбутніх лікарів у вищих медичних навчальних закладах Великої Британії.....	131
Машкіна Л. А. Творча спадщина А. С. Макаренка в контексті розвитку дошкільної освіти в Україні.....	140
Машовець М. А. Трудове виховання дітей дошкільного віку: пошук нових ідей.....	147
Найда Р. Г. Проблема аксіологізації підготовки майбутніх педагогів у сучасній системі освіти.....	154
Оксенюк О. В. Сучасний стан дитячих будинків сімейного типу на Рівненщині.....	163
Омеляненко А. В. Жанри професійної комунікативної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти.....	170
Петренко С. В. Gamification як інноваційна освітня технологія	177

Руденко Н. М., Федорова Н. В. Професійна підготовка майбутніх вихователів спеціальних закладів дошкільної освіти у сфері навчання і виховання дітей із затримкою психічного розвитку.....	185
Сілков В. В., Сілкова Е. О. Шляхи формування професійних компетентностей у майбутніх вчителів початкових класів.....	194
Стельмашук Ж. Г., Панчук А. П. Проблема дисциплінованості учнів у контексті формування нової української школи.....	205
Ціпан Т. С. Сутність і наукові визначення феномену акмеологія.	212
Шулігіна Р. А. Історико-педагогічний і сутнісний аналіз проектного навчання майбутніх педагогів.....	221
Доробки молодих науковців	
Войтович О. В. Формування емоційної стійкості майбутнього вихователя в процесі професійної підготовки.....	230
Олійник О. М. Культивування емоційної культури як ціннісної потреби дитини дошкільного віку.....	239
Ратинська І. В. Гуманізація виховного середовища закладу вищої освіти у вихованні моральної відповідальності студентів..	247
Тарадюк Д. О. Принцип індивідуалізації – основа розбудови інклюзивного освітнього середовища в закладах дошкільної освіти.....	256

Ключевые слова: профессиональная подготовка будущих педагогов специального образования, готовность будущих педагогов к формированию личностных свойств у детей с ЗПР, гуманистическая педагогика, субъект-субъектное взаимодействие.

Abstract. In the article it was analyzed the conceptual principles of the training of future teachers of special schools for the formation of personal qualities in children with mental retardation, which are associated with the upbringing of future educators of the attitude towards ourselves as a subject of humanistic transformations in the educational process in the process of general pedagogical and methodical preparation of means the integration of the content of professional disciplines, the filling of humanistic meanings of the students' activities during the practice, the involvement in research in the field professional activity; the criteria, indicators and types of readiness of the future educator of a special preschool institution for the formation of personality traits in children with mental retardation are determined; personality and professional competence are characterized as components of the prepared readiness of the future teacher; psychological and pedagogical conditions of optimization of the student preparation process for the future pedagogical activity on the formation of personal qualities in children with mental retardation are revealed.

Keywords: professional training of future teachers of special education, readership of future teachers to the formation of personal qualities in children with mental retardation, humanistic pedagogy, subject-subject interaction.

Стаття надійшла до редакції 09.02.2018

В. В. Сілков
Е. О. Сілкова

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Анотація. У статті розглядаються шляхи формування професійних компетентностей у студентів спеціальності 013 «Початкова освіта»; проаналізовано різні підходи до тлумачення концептуальних понять; окреслено методичні підходи до формування професійних компетентностей майбутніх вчителів початкових класів.

Ключові слова: шляхи формування компетентності, компетенція, математичні компетентності, майбутні вчителі початкових класів, молодші школярі.

Постановка проблеми. Початкова ланка освіти – фундамент шкільного навчання, адже саме тут закладається основа для формування особистості майбутнього громадянина. Вона покликана забезпечити подальше становлення і різнобічний розвиток особистості дитини,

цілеспрямовано виявляти й розвивати її здібності в різних видах діяльності, створити умови для повноцінного засвоєння ключових і математичних компетентностей. У 2018-2019 навчальному році українська початкова школа розпочинає роботу із підготовки таких особистостей, які здатні до самореалізації, спроможні до творчої побудови свого життя, зорієнтовані на особистий вибір і особисту відповідальність. Якщо традиційно вчителі початкових класів спрямовували свої зусилля на засвоєння учнями системи знань, то Державний стандарт початкової загальної освіти в якості основної мети освітньої галузі «Математика» визначає формування в учнів ключових і математичних компетентностей на рівні, достатньому для забезпечення життєдіяльності в сучасному світі, успішне оволодіння знаннями з інших освітніх галузей у процесі шкільного навчання, забезпечення інтелектуального розвитку учнів, розвитку їхньої уваги, пам'яті, логіки, культури мислення та інтуїції [3]. Отже, запровадження компетентнісного підходу в навчанні молодших школярів є необхідністю і передбачає підготовку майбутніх учителів початкових класів до здійснення такої роботи.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Підготовка майбутніх учителів початкових класів вимагає як теоретичної, так і методичної готовності до роботи в умовах нової української школи. Ми є свідками та учасниками процесів, котрі безпосередньо пов'язані з реформуванням змісту освіти. Традиційно мета початкової освіти визначалася набором знань, умінь і навичок, якими має оволодіти учень. Сьогодні суспільству необхідні випускники, які володіють компетентностями. Отже, оновлення змісту освіти та узгодження його з потребами сучасності вимагає, з одного боку, орієнтації освітнього процесу на набуття ключових і предметних компетентностей, а з іншого – відповідної підготовки тих, хто буде здійснювати таку реформу.

Концептуальні положення компетентнісного підходу викладено у працях Т. Байбари, Н. Бібік, О. Можасвої, О. Савченко, О. Пометун, Г. Селевка та ін. [1-2; 4-10]. Водночас проблема підготовки студентів до формування ключових і математичних компетентностей недостатньо досліджена й вивчена. Пошуки шляхів формування професійних компетентностей у майбутніх учителів початкових класів не носять системного характеру. Наукові дослідження провідних вітчизняних учених (Т. Байбари, Н. Бібік, О. Можасвої, О. Савченко, О. Пометун, Г. Селевка та ін.) надають можливість розробити шляхи формування професійних компетентностей засобами математики та методики її навчання з урахуванням специфіки організації освітнього процесу у закладі вищої освіти.

Формулювання цілей статті. Запровадження компетентнісного підходу в навчанні передбачає розв'язання принаймні таких завдань:

- теоретична і практична підготовка майбутніх учителів початкових класів до розв'язання поставлених у Державному стандарті початкової

загальної освіти завдань;

- доведення до свідомості студентів сфери застосування понять «компетентність», «компетенція», «ключові компетентності», «предметні компетентності», їх спільних та відмінних рис;

- добір ефективних технологій навчання студентів, які спрямовані на підготовку до реалізації поставлених перед початковою школою перспектив;

- оновлення навчально-методичного забезпечення освітнього процесу через створення нових підручників, посібників, дидактичного матеріалу, мультимедійних засобів навчання для закладів вищої освіти тощо;

- визначення шляхів формування професійних компетентностей у майбутніх учителів початкових класів.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі розвитку початкової освіти характерною рисою є зміна освітньої парадигми на основі компетентнісної спрямованості. Реформування початкової освіти здійснюватиметься на основі вимог Державного стандарту загальної початкової освіти, який ґрунтується на засадах особистісно зорієнтованого та компетентнісного підходів. У Державному стандарті результати навчання подаються у категоріях компетентнісної моделі освіти. У зв'язку зі сказаним, майбутні вчителі повинні чітко усвідомлювати сутність компетентнісного підходу та розуміти зміст понять «компетентнісний підхід», «компетентність», «компетенція», «ключові компетентності», «предметні компетентності», «математичні компетентності» та їх структуру. Для однозначного розуміння і трактування наступного матеріалу спочатку зупинимося на сутності цих понять.

Аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури дозволяє твердити, що не існує єдиного загальноприйнятого розуміння понять «компетентність» і «компетенція». З огляду на сказане, спробуємо висвітлити найбільш обґрунтовані, на нашу думку, тлумачення вказаних понять. *Компетентнісний підхід* – це підхід, при якому результати освіти визнаються значущими за межами системи освіти. Він передбачає не засвоєння учнем окремих один від одного знань і вмінь, а оволодіння ними в комплексі. У зв'язку з цим повинна по-іншому визначатися система методів навчання. В основу їх відбору і конструювання слід покласти структуру відповідних компетенцій та функцій, які вони виконують в освіті. Отже, компетентнісний підхід вимагає зосередження освітнього процесу на формуванні та розвитку ключових (базових, основних) і предметних компетентностей особистості.

Етимологічна основа поняття «компетенція» близька до таких: домагаюся, досягаю, відповідаю, годжуся. Його лексична характеристика зводиться до таких аспектів: коло повноважень, надане законом, статутом або іншим актом конкретному органу чи посадовій особі; або коло питань, у яких людина добре обізнана. Вітчизняні педагоги визначають освітню

компетенцію як наперед задану норму (вимогу) до підготовки учня, необхідну для його якісної діяльності в певній сфері. *Компетенція* – це: сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності), які є заданими до відповідного кола предметів і процесів та необхідними для якісної продуктивної дії по відношенню до них; добра обізнаність із чим-небудь; коло повноважень якої-небудь організації, установи чи особи; суспільна норма, вимога, яка включає знання, уміння, навички, способи діяльності, певний досвід; не характеристика особистості, але вона стає нею в процесі засвоєння і рефлексії учня, перетворюючись у компетентність. Отже, застосовуючи цей термін, під ним слід розуміти суспільно визнаний рівень знань, умінь, навичок, ставлень у певній сфері діяльності людини.

У психолого-педагогічній і методичній літературі категорія «*компетентність*» трактується як: володіння людиною відповідною компетенцією, що містить її особистісне ставлення до предмета діяльності, особистісне надбання практичного досвіду, інтегрований результат освіти; динамічна комбінація знань, розуміння, умінь, цінностей, інших особистісних якостей учня, що описують результати його навчання за освітньою програмою (за проектом Тюнінг Європейської Комісії); набуті реалізаційні здатності особистості до ефективної діяльності; інтегрована здатність, заснована на знаннях, досвіді, цінностях, схильностях, що придбані завдяки навчанню; здатність застосовувати набуті знання, вміння, навички, способи діяльності, власний досвід у нестандартних ситуаціях з метою розв'язання певних життєво важливих проблем; нова одиниця виміру освіченості, коли увага акцентується на результатах навчання, в якості яких розглядається не сума засвоєних знань, умінь і навичок, а здатність учня діяти в різноманітних проблемних ситуаціях; особистісне утворення, яке проявляється в процесі активних самостійних дій людини. Сказане дає підстави твердити, що компетентності складають основу кваліфікації випускника будь-якого закладу освіти. Стосовно майбутнього вчителя початкових класів компетентність, на нашу думку, – це здатність реалізовувати компетентнісний підхід до навчання молодших школярів. Таким чином, *компетентний* вчитель початкових класів – це той, хто має достатні знання з освітніх галузей початкової школи, хто добре тямущий, кваліфікований; хто має певні повноваження, повноправний, повновладний. Отже, на підставі аналізу літератури можна твердити, що термін «компетенція» найчастіше вживається у значенні «коло повноважень», а «компетентність» пов'язується з обізнаністю, авторитетністю, кваліфікованістю. Виходячи із цього, на нашу думку, доцільно в педагогічному сенсі користуватися саме терміном «компетентність».

Аналіз структури компетентностей свідчить, що основними її складовими є: 1) знання, але не просто інформація, а швидко змінювана, динамічна, різноманітна, яку треба вміти знайти, відсіяти від непотрібної,

перевести у досвід власної діяльності; 2) уміння використовувати ці знання у конкретній ситуації та розуміння, яким чином їх здобути, для яких знань який метод потрібний; 3) адекватне оцінювання – себе, світу, свого місця в світі, конкретних знань, необхідності чи зайвості їх для своєї діяльності, а також методу їх здобування чи використання.

Для того, щоб реалізувати компетентнісний підхід до навчання учнів початкових класів, майбутньому вчителю початкової школи слід чітко знати систему та структуру відповідних компетентностей, які необхідно формувати у школярів. Систему компетентностей в освіті складають такі:

- *ключові*, які можна застосувати в широкій сфері діяльності людини. Вони визначаються як здатність людини здійснювати складні поліфункціональні, поліпредметні види діяльності, ефективно розв'язуючи відповідні проблеми;

- *предметні*, які визначаються змістом навчальної дисципліни. Учень набуває їх упродовж вивчення того чи іншого предмета у всіх класах початкової школи. Вимоги до рівня засвоєння предметних компетентностей викладені відповідно у графах «Державні вимоги до навчальних досягнень учнів» і «Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів» Державного стандарту початкової загальної освіти.

У Державному стандарті початкової загальної освіти в частині «Зміст освіти» представлено ключові компетентності: уміння вчитися, соціальна компетентність, загальнокультурна компетентність, компетентності з інформаційних і комунікативних технологій, здоров'язбережувальна компетентність, громадянська компетентність. Їх конкретизація представлена у навчальних програмах у графі таблиці «Зміст навчального матеріалу». Таким чином, ключові компетентності належать до надпредметного рівня змісту освіти, характеризуються певною мірою універсальністю, оскільки застосовуються у різних сферах діяльності людини. Вони реалізуються у процесі вивчення всіх предметів, у взаємозв'язку урочної й позаурочної роботи, у взаємодії із соціумом. Це означає, що одним із шляхів формування професійних компетентностей у майбутніх учителів початкових класів є міжпредметний зв'язок всіх навчальних дисциплін із навчального плану підготовки учителів за напрямом 013 «Початкова освіта».

Серед предметних компетентностей, якими має оволодіти молодший школяр, виокремлено і математичну компетентність. У проєкті Державного стандарту загальної початкової освіти зазначається, що мета освітньої галузі «Математика» полягає у формуванні в учнів математичної і ключових компетентностей. Формування математичної компетентності є одним із найбільш актуальних завдань сучасної школи, а також є необхідною складовою для реалізації учнів як успішних особистостей. Математична компетентність – це особистісне утворення, що характеризує

здатність учня створювати математичні моделі процесів навколишнього середовища, застосовувати досвід математичної діяльності під час розв'язування навчально-пізнавальних та практично зорієнтованих задач, необхідних для самореалізації учнів у швидкозмінному світі. Математична компетентність – уміння бачити й застосовувати математику в реальному житті, розуміти зміст і метод математичного моделювання, вміння будувати математичну модель, досліджувати її методами математики, використовувати здобуті результати.

У програмі з математики чітко зазначено, що навчання цьому предмету має забезпечувати формування у молодших школярів математичної компетентності, яка вносить значний вклад у формування ключових компетентностей. Оскільки формування професійних компетентностей вимагає підготовки студентів до роботи з формування в учнів математичних компетентностей, то постає питання про усвідомлення студентами структурних компонентів математичної компетентності. До них відносять:

- *обчислювальну*, яка включає готовність учня застосовувати обчислювальні вміння та навички у практичних ситуаціях, вміння порівнювати числа та виконувати арифметичні дії з ними; уміння знаходити значення числових виразів; вміння порівнювати значення однойменних величин і виконувати дії з ними тощо;

- *інформаційно-графічну*, яка включає уміння, навички, способи діяльності, пов'язані з графічною інформацією: читати й записувати числа; подавати величини в різних одиницях вимірювання; знаходити, аналізувати, порівнювати інформацію, подану в таблицях, схемах і діаграмах; читати й записувати вирази зі змінними, знаходити їх значення; користуватися годинником і календарем як засобами вимірювання часу тощо;

- *логічну*, яка передбачає здатність учня: виконувати логічні операції у процесі розв'язування сюжетних задач, рівнянь, ребусів, головоломок; розрізняти істинні й хибні твердження; розв'язувати задачі з логічним навантаженням; описувати ситуації у навколишньому світі за допомогою взаємопов'язаних величин; працювати з множинами тощо;

- *геометричну*, яка знаходить своє відображення в уміннях і навичках учнів володіти просторовою уявою, відношеннями (визначати місцезнаходження об'єкта на площині та в просторі, розкладати і перемішувати предмети на площині); вимірювати (визначати довжини об'єктів навколишньої дійсності, визначати площу геометричної фігури) та конструювати (зображувати геометричні фігури на аркуші в клітинку, будувати прямокутники, геометричні фігури з інших фігур, розбивати фігуру на частини). Підготовка студентів до здійснення такої роботи має відбуватися під час засвоєння змісту навчальної галузі «Математика», а також під час вивчення інших навчальних галузей.

У Державному стандарті початкової освіти особлива увага звертається на необхідність формування у молодших школярів практичної та творчої складової навчальної діяльності. Для успішного виконання цього завдання майбутній вчитель повинен усвідомлювати, що формування ключових і математичних компетентностей можливе лише за умови дотримання наступних етапів:

- *мотиваційний*, під час якого привертається мимовільна увага учнів, у них формується позитивне емоційне ставлення до навчального матеріалу та внутрішня необхідність його пізнання. Учні повинні усвідомити, чому і навіщо їм потрібно вивчати дану тему та зрозуміти основну навчальну мету роботи;

- *відкриття математичних знань*, коли формуються прийоми, які вимагають концентрації уваги, проведення самостійних досліджень, які стимулюють ріст пізнавальної необхідності;

- *формалізація знань*, на якому основна увага має приділятися організації діяльності учнів, що спрямована на всебічне вивчення вже встановленого математичного факту, виконання навчальних дій за інструкцією вчителя або з коментуванням, на застосування аналітико-синтетичного методу розв'язання поставлених завдань;

- *застосування математичних знань*, коли використовуються завдання (проблеми), які розв'язуються у частково змінених та нових умовах, а прийоми створення проблемних ситуацій повинні активізувати дослідницьку діяльність учнів і сприяти глибокому засвоєнню навчального матеріалу;

- *рефлексія діяльності* на уроці проявляється у приведенні набутих математичних знань у систему та здійснюється управління взаємо- та самооцінкою учнів. Отже, під час вивчення навчальної галузі «Математика» викладачі цього предмета повинні враховувати вказані закономірності.

Розглянувши сутність основних понять компетентнісного підходу, перейдемо до висвітлення шляхів формування професійних компетентностей у майбутніх учителів початкових класів. Учитель не зможе сформувати компетентну особистість, якщо сам не володітиме якостями, які свідчать про його компетентність. Серед якостей та умінь, які дозволять учителеві успішно здійснювати компетентнісний підхід, можна назвати принаймні наступні:

- усвідомлювати сутність та мету компетентнісно орієнтованої парадигми роботи початкової школи;

- бути прикладом для учнів завдяки успішному вирішенню своїх власних життєвих проблем, виявляючи при цьому ініціативу, самостійність і відповідальність;

- вміти пов'язувати навчальний матеріал з повсякденним життям та інтересами учнів, залучаючи їхній попередній досвід до обговорення проблем, демонструючи моделі реальних життєвих ситуацій;

- плануючи урок, використовувати усю різноманітність форм і методів навчальної діяльності, усіх видів самостійної роботи школярів, систематично застосовувати компетентнісно орієнтовані технології навчання, виховання та розвитку: діалогічні, евристичні, проблемні тощо;

- під час оцінювання навчальних досягнень учнів насамперед враховувати не наявну суму знань, а інформованість учнів, здатність організувати свою діяльність, досвід, особисте ставлення до діяльності та вміння практично застосовувати набуті знання у навчальних і життєвих ситуаціях, а особливо у нових;

- відбираючи навчальні засоби, враховувати не лише інформаційну, а й мотиваційну та розвивальну функції, здатність формувати позитивні мотиви учіння, які спрямовують шлях пізнання на особистісну значущість.

Ми далекі від думки, що назвали всі якості, якими має володіти майбутній вчитель початкових класів. Разом з тим, ми підтримуємо висновок Г. Селевка про те, що одним із завдань освітньої галузі «Математика» у початкових класах є формування компетентного молодого фахівця [10, с.138-143]. Таким чином, одним із шляхів формування професійних компетентностей майбутнього вчителя початкових класів є перебудова у вивченні освітньої галузі «Математика», зокрема її методичного забезпечення, відповідно до особистісно компетентісного підходу у новій українській школі.

Загальновизнано, що формування предметних компетентностей відбувається засобами змісту відповідного навчального предмета. Стосовно математичних компетентностей майбутнього вчителя початкових класів, то це, на нашу думку, означає сформованість умінь розв'язувати реальні методичні проблеми, що виникають у повсякденній педагогічній практиці. У процесі реалізації компетентісного підходу навчально-пізнавальна діяльність студентів має бути спрямована на формування інтегрованої здатності, що охоплює: знання, уміння, навички, досвід, цінності та ставлення, які можуть цілісно реалізуватися на практиці. Це означає, що компетентність не може бути зведена лише до фактичних знань.

Математична компетентність передбачає, що на час закінчення початкової школи учень повинен: мати тверді навички виконання усних, письмових, точних інструментальних обчислень; застосовувати отримані навички в ході розв'язування задач; володіти геометричною мовою, мати первинні просторові уявлення і зображувальні вміння; застосовувати знання про плоскі фігури та їхні властивості до розв'язування практичних задач геометричного змісту; володіти стилем мислення, що характерний для математики, вміти логічно обґрунтовувати свої твердження і розуміти необхідність їх перевірки; вміти ясно, точно та грамотно висловлювати свої думки в усному та писемному мовленні; вміти використовувати математичні підходи для розв'язування задач, що виникають у навколишньому світі; вміти виконувати пошук, відбір, аналіз,

систематизацію і класифікацію інформації; розуміти, що математика є невід'ємною частиною загальнолюдської культури і впливає на інші галузі культури; розуміти, що математика як наука виникла з потреб людської практики і розвивається, виходячи з них, а також власних внутрішніх закономірностей; розуміти, що математична символіка і формули математики дозволяють описувати загальні властивості об'єктів практики.

Професійні компетентності майбутнього вчителя початкових класів мають формуватися на основі знання змісту курсу математики I-IV класів під час вивчення освітньої галузі «Математика». Майбутній вчитель початкових класів повинен знати, що формування математичної компетентності молодших школярів здійснюється відповідно до змістовних ліній курсу математики I-IV класів: «Числа. Дії з числами», «Величини», «Математичні вирази. Рівності. Нерівності», «Просторові відношення. Геометричні фігури», «Сюжетні задачі», «Робота з даними».

Математичні компетентності – одні з найважливіших складових ключових компетентностей, визначених Державним стандартом. Для того, щоб їх сформувати в учнів, вчитель повинен бути підготовленим до цієї роботи. Математика завжди вважалася і вважається одним із найскладніших навчальних предметів. Саме тому, щоб успішно навчити учнів, кожен учитель повинен добре знати свій предмет. Він має знати не тільки те, чого навчати учнів, а й як навчати: знати сучасні методи формування математичних компетентностей, володіти сучасними педагогічними технологіями, тобто володіти сучасними методами навчання математики. Отже, зусилля майбутнього вчителя мають бути спрямованими на оволодіння компетентностями, які формуються під час вивчення освітньої галузі «Математика». Йому необхідно знати, як допомогти учневі: в оволодінні математичними компетентностями, необхідними для застосування в повсякденному житті та під час вивчення суміжних дисциплін; в його інтелектуальному розвитку; під час формування у школярів якостей мислення, які характерні для математичної діяльності та необхідні людині для життя в сучасному суспільстві; під час формування уявлення про математику як частину загальнолюдської культури, про значущість математики в розвитку цивілізації та сучасного суспільства.

Висновки і перспективи подальших наукових розвідок. У зв'язку зі зміною парадигми початкової загальної освіти перед закладами вищої освіти постало важливе завдання підготовки майбутніх учителів початкових класів до роботи у нових умовах. Реалізація компетентнісного підходу до формування предметних і ключових компетентностей молодших школярів, зокрема і математичних, потребує подальших досліджень:

- формування у майбутніх учителів початкових класів розуміння сутності компетентнісного підходу, реалізацією якого їм доведеться займатися;

- розуміння студентами, майбутніми вчителями, необхідності підготовки дітей до дорослого життя так, щоб вони не втратили моральних орієнтирів, знайшли сенс життя, змогли найефективніше та найповніше реалізувати свої здібності і переконання;

- усвідомлення студентами того факту, що компетентнісний підхід у навчанні вимагає, щоб сучасні навчальні засоби виконували не тільки інформаційну, а й мотиваційну та розвивальну функції, серед яких особливої уваги потребує мотиваційний компонент;

- усвідомлення майбутніми вчителями сутності та структури ключових та математичних компетентностей, які слід сформувати у молодших школярів на момент закінчення початкової школи, та визначення ознак сформованості математичної компетентності;

- формування умінь підбирати найбільш ефективні засоби, методи, прийоми навчання та форми організації навчальної діяльності, які найкраще пристосовані до реалізації компетентнісного підходу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Байбара Т. Компетентнісний підхід в початковій ланці освіти: теоретичний аспект / Т.Байбара // Початкова школа. – 2010. – № 8. – С. 46 –50.
2. Бібік Н. Компетентність і компетенції у результатах початкової освіти / Н. Бібік // Початкова школа. – 2010.– № 9. – С. 1-4.
3. Державний стандарт початкової загальної середньої освіти // Початкова школа. –2011. – № 2. – С.2-8.
4. Можаяєва О. М. Формування і розвиток основних компетентностей особистості в початковій школі // Початкова освіта. – 2009. – №32. – С. 4-18
5. Пометун О. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти // Рідна школа. – 2005. – № 1. – С. 29-31.
6. Пометун О.І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. – К.: «К.І.С.», 2004. – С. 66-72
7. Раков С. А. Математична освіта: компетентнісний підхід з використанням ІКТ. – Х.: Факт, 2005. – 360 с.
8. Родигіна І. В. Компетентнісно орієнтований підхід до навчання. / І.В.Родигіна. – Х. : Вид. «Основа», 2008. –112 с. : іл. – (Серія «Адміністратору школи»).
9. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти: підр./ О. Я. Савченко. – К. : Грамота, 2012. –504 с.
10. Селевко Г. Компетентности и их классификация // Народное образование. – 2004. - №4. С.138-143.

REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED:

1. Baibara T. Kompetentnisnyi pidkhid v pochatkovii lantsi osvity: teoretychnyi aspekt [Competency Approach in Primary Education: the Theoretical Aspect] / T.Baibara // Pochatkova shkola. –2010. –No 8. –S. 46 –50. (in Ukrainian)
2. Bibik N. Kompetentnist i kompetensii u rezultatakh pochatkovoii osvity [Competence and Competencies in Primary Education] / N. Bibik // Pochatkova shkola. – 2010. – No 9. – S. L-4. (in Ukrainian)
3. Derzhavnyi standart pochatkovoii zahalnoi serednoi osvity [The State Standard of Primary General Secondary Education] // Pochatkova shkola. – 2011. – No 2. – S.2-8 (in Ukrainian)
4. Mozhaieva O. M. Formuvannia i rozvytok osnovnykh kompetentnosti osobystosti v pochatkovii shkoli [Formation and Development of the Basic Competencies of the Individual in Primary School] // Pochatkova osvita. – 2009. – No 32. – S. 14-18 (in Ukrainian)
5. Pometun O. Kompetentnisnyi pidkhid – naivazhlyvishyi oryentyr rozvytku suchasnoi osvity [Competency Approach - the Most Important Benchmark for the Development of Modern Education] // Ridna shkola. – 2005. – No 1. – S. 29-31. (in Ukrainian)
6. Pometun O.I. Dyskusiia ukrainskykh pedahohiv navkolo pytan zaprovadzhennia kompetentnisnoho pidkhodu v ukrainskii osviti [Discussion of Ukrainian Teachers on the Impementation of a Competent Approach in Ukrainian Education] // Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovy dosvid ta ukrainski perspektyvy. – K.: „K.I.S.”, 2004. – S. 66-72 (in Ukrainian)
7. Rakov S. A. Matematychna osvita: kompetentnisnyi pidkhid z vykorystanniam IKT [Mathematical Education: a Competency Approach with Using ICT]. – Kh.: Fakt, 2005. – 360 s. (in Ukrainian)
8. Rodyhina I.V. Kompetentnisno oryentovanyi pidkhid do navchannia [Competency-oriented Approach to Learning.] / I.V.Rodyhina. – Kh. : Vyd. hra “Osnova”, 2008. –112 s. : il. – (Serii “Administratoru shkoly”) (in Ukrainian)
9. Savchenko O.Ya. Dydaktyka pochatkovoii osvity: pidr. [Primary Education Didactics: textbook] / O. Ya. Savchenko. –K. : Hramota, 2012. –504 s. (in Ukrainian)
10. Selevko H. Kompetentnosti i ikh klassifikacyja [Competencies and Their Classification] // Narodnoje obrazovanije. – 2004. – No 4. S.138-143. (in Russian)

Аннотация. В статье рассматриваются пути формирования профессиональных компетенций у студентов специальности 013 «Начальное образование»; проанализированы различные подходы к толкованию концептуальных понятий; очерчены методические подходы к формированию профессиональных компетенций будущих учителей

Наукове видання

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ
Збірник наукових праць

Випуск 7
Том 2

Упорядники:
проф. Петренко О.Б., доц. Ціпан Т.С.

Науково-бібліографічне редагування:
наукова бібліотека РДГУ

Підписано до друку 29.03.2018 р.
Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 24,7. Замовлення №204/1. Наклад 300

I – 66 **Інноватика у вихованні** : зб. наук. пр. Вип. 7. Том 2 / упоряд.
О. Б. Петренко ; ред. кол. : О. Б. Петренко, Т. С. Ціпан,
Н. М. Гринькова та ін. – Рівне : РДГУ, 2018. – 268с.

УДК 37 : 005.591.6
ББК 74.200

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2018

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
ВРМ-ПОЛІГРАФ
вул. Буковинська, 3, м. Рівне, 33000;
тел.: 0362-64-21-34